

Bakgrunn og grunnlag for inkluderande læringsmiljø

Peder Haug

Haugesund den 27. oktober 2021

1

1

Om utgangspunktet for mine bidrag

- Syn på leiing.
 - Jan Carlzon i SAS på 1980-talet:
 - + Desentralisering/delegering av ansvar,
 - + Flat struktur,
 - Større behov for leiingskompetanse enn for spesifikk fagleg innsikt i verksemda ein leier.
- Barnehage, skule og PPT er regulert gjennom nokre sentrale omgrep.
- Styringsdokumenta definerer fleire av desse omgrepa relativt utydeleg.
 - Ofte er omgrepsforklaringa opportunistisk og motsetnadsfylt.
 - Må til faglitteraturen for å finne klare meiningar og perspektiv.

2

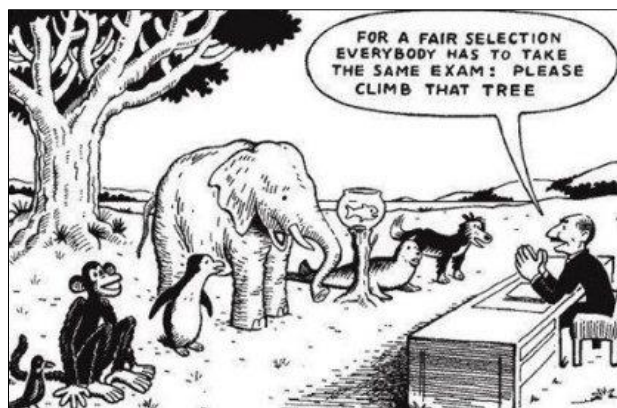
2

Første del

- Kvifor inkluderande læringsmiljø?
 - For på forstå notid og framtid, må ein kjenne fortida. (Fritt etter Emile Durkheim 1938.)
- Sentrale og relevante omgrep i Meld. St. 6 (2019-2020).
Tett på-tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole
- (Sentrale føringar i Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.)

3

3

4

4

Likeverdig opplæring og sosial rettferd

- Likeverdig opplæring handlar om å gi alle like vilkår til opplæring uavhengig av evner og føresetnader, alder, kjønn, hudfarge, sosial bakgrunn, seksuell orientering, religiøs eller etnisk bakgrunn, bustad, utdanningsnivået i familien eller økonomien i heimen.
- Sosial rettferd handlar om at alle skal få dei mest optimale vilkåra til utvikling og sjølvrealisering, ut frå dei individuelle føresetnadane.
- Tre epokar
 - Formell likskap, alle får tilgang til det same tilbodet, (1739- 1954).
 - Kompensatorisk likskap, det tilbodet som gir mest effekt, (1954-1975)
 - Demokratisk deltaking, fellesskap og individuell tilpassing (integrering, deretter inkludering), (1975-)

5

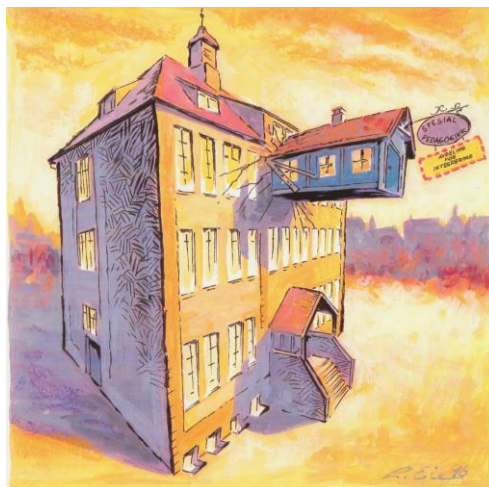
5

Grunnskulelova og Lov om barnehagar (1975).

- Lova om spesialskular vart slått saman med lova om folkeskulen til ei ny lov om grunnskulen. Regulerer også spesialpedagogisk verksemd for alle barn i førskulealder, i og utanfor barnehagen.
- Opphevar skiljet mellom opplæringsdyktige og ikkje opplæringsdyktige barn og elevar.
- Innfører omgrepet integrering, som kom til å gjelde plassering av barn og elevar som strevar i vanleg barnehagen og skule.
- Spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisninga skulle vere ein del av tilbodet i den ordinære barnehagen og skulen.
- Spesialskulane skulle leggest ned, men ikkje spesialbarnehagane.

6

6

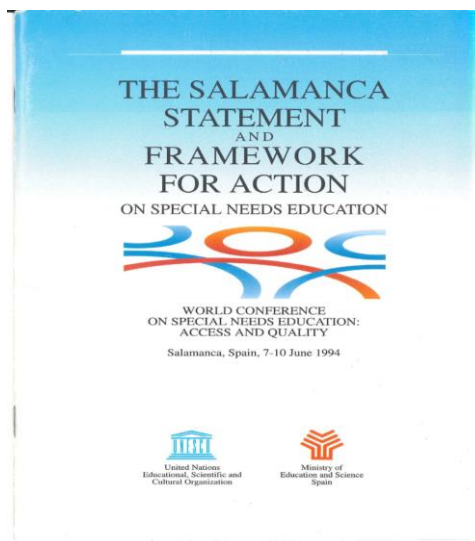

7

7

Misnøye med integreringa

- Kritiske område i spesialundervisninga
 - Sakkunnige tilrådinga
 - Enkeltvedtaket
 - IOP-en
 - Omfang
 - Utbytte
 - Innhald
 - Organisering
 - Grunnlag
- Inkludering, Salamanca-erklæringa 1994:
 - Principles, policy and practice in special needs education
 - Omgrepet «Special needs education»

- Læreplanverket 1996
- Rammeplan for barnehagen 2006

8

8

Korleis står det til med inkludering i norsk opplæring?

- Riksrevisjonen, (2010):
 - ... det er en betydelig risiko for at retten til et likeverdig opplæringstilbud for elever med særskilte behov ikke oppfylles. (Riksrevisjonen, 2010, s. 15)
- Barneombudet (2017):
 - ... at mange av elevene som mottar spesialundervisning, ikke får et forsvarlig utbytte av opplæringen, at de har et dårligere psykososialt skolemiljø enn andre elever, og at de verken blir hørt eller får medvirke i opplæringen. (Barneombudet, 2017, s. 7).
- SPEED-prosjektet (2017):
 - Det er liten tvil om at måten skulen arbeider på med elevene som får spesialundervisning, totalt sett ikkje fungerer tilfredsstillande. (Haug, 2017b, s. 406).
- Nordahlutvalet, (2018):
 - Det er et klart behov for at barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging får et kvalitativt bedre pedagogisk tilbød enn det som realiseres i dag. (Nordahl m. fl. 2018. s 9).

9

9

Meld. St. 6 (2019-2020), s 9:

- «Mye har gått riktig vei i barnehager og skoler de siste årene. Vi har likevel **store utfordringer** å ta tak i.
- Ikke alle barn og elever får den hjelpen de trenger. Mange får **hjelp for sent** og møtes med **for lave forventninger**.
- Det betyr at mange barn og elever har en hverdag der de **ikke blir sett og forstått**, og der de utvikler seg og **lærer mindre** enn de kunne gjort med et bedre tilrettelagt pedagogisk tilbud. Det er alvorlig.
- Disse barna og elevene kan oppleve at de **ikke har det godt og trygt** i barnehagen eller på skolen, og at de **ikke er en verdifull** del av fellesskapet.»

10

10

Utfordringane

- Samla basal kompetanse i kommunane, koordinering og samarbeid.
 - Statped
 - Kommunal administrasjon og rettleiing
 - Barnehagen
 - Skulen
 - PPT
- Oppfølging av det regelverket som gjeld.
 - Statped
 - Kommunal administrasjon og rettleiing
 - Barnehagen
 - Skulen
 - PPT

11

11

Dei mest sentrale omgrepa:

- Tett på.
- Tidlig innsats.
- Tilpassa opplæring.
- Støttesystemet.
- Inkluderande læringsmiljø.

12

12

Tett på (Meld. St. 6)

- Ansatte med **høy kompetanse** må jobbe tett på barna og elevene slik at de raskt kan fange opp behov og tilrettelegge tilbudet på en god måte.
- Det er viktig at de som arbeider tett på barna og elevene, har **kunnskap** om hvordan mangfold kan brukes som en ressurs, og om hvordan de kan støtte, styrke og følge opp barn og unge ut fra deres individuelle forutsetninger. (s. 13).
- ... PP-tjenesten kan bidra til **bedre inkluderende pedagogisk praksis**, til at barn og elever ikke unødig tas ut av felleskapet og til at **innholdet i sakkyndige vurderinger** ikke blir unødvendig omfattende (s. 60)

13

13

Visual teaching and learning - John Hattie 2009

- Har som premiss at læreren og læreren sine handlingar er dei mest avgjerande for elevane si læring.
- Tett på:
 - Lærarane skaffar seg innsikt i korleis dei ulike barna og elevane fungerer, for å kunne gje dei ei vel tilpassa opplæring.
 - Dei ser barna og elevane si læring og utfordringar gjennom deira auge, og legg opp opplæringa ut frå korleis aktørane sjølv opplever utfordringane, og ikkje ut frå kva læreren på eit anna grunnlag har tru på kan fungere.

14

14

Visual teaching - II

- Dei beste lærarane er tett på i opplæringa:
 - tek aktivt del i barna/elevane si læring,
 - forventar høg innsats og gode prestasjonar.
 - er engasjerte i aktivitetane og faga sine og i verksemda/undervisninga
 - har gode relasjonar til barn og elevar,
 - er proaktive, gode leiarar, er tydlege om mål og suksesskriteria og tilbakemeldingane er klare og framoverretta.

15

15

PPT (Meld. St. 6 (2019-2020), s 57)

- Regjeringen vil at PP-tjenesten skal være mer til stede i barnehager og skoler og arbeide forebyggende og med tidlig innsats.
- Ved at PP-tjenesten arbeider tett på barna og elevene, vil den kunne utarbeide gode sakkyndige vurderinger og bidra til å tilrettelegge for enkeltbarn og -elever i praksis.
- Det vil også kunne styrke barnehagenes og skolenes evne til å tilpasse det ordinære tilbudet til mangfoldet av barn og elever.
- Det kan føre til at flere får tidligere hjelp, og til at det blir færre henvisninger. Det totale behovet for sakkyndige vurderinger kan dermed gå ned.

16

16

Tidleg innsats

Barnehagen

- Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring (§31, 2. ledd)
- For enkelte barn kan tidleg innsats innebære at personalet arbeider særleg målretta og systematisk - i kortare eller lengre periodar - med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap (Rammeplan 2017, s 40).

Skulen

- På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørgje for at elevar som står i fare for å bli hengande etter i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventna progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning. (§ 1-4.)

17

17

Tidleg innsats

- Å arbeide førebyggjande.
 - Krev innsikt i forskning og erfaring om kvar utfordringane er i opplæringa personleg, sosialt og fagleg.
 - Kva tyder det at feiltypane i norsk og matematikk er dei same både hjå dei som får spesialundervisning og dei som ikkje får spesialundervisning?
- Å reagere når ein oppdagar behov for tiltak.
 - Det kan være av avgjørende betydning for elevens utvikling at tiltak settes inn så raskt som mulig når utfordringene oppdages (Læreplanverket, Overordna del)
 - Adhocracy (ad hoc-krati): handling innanfor eit formelt system med strukturar som lett kan endrast for å høve til den utfordringa ein står over for.
 - Adhocracy føreset at dei profesjonelle arbeider fleksibelt, teambasert og i prosjekt.
- Innsatsen kjem for tidleg?
 - Kan tidleg innsats vere til skade?

18

18

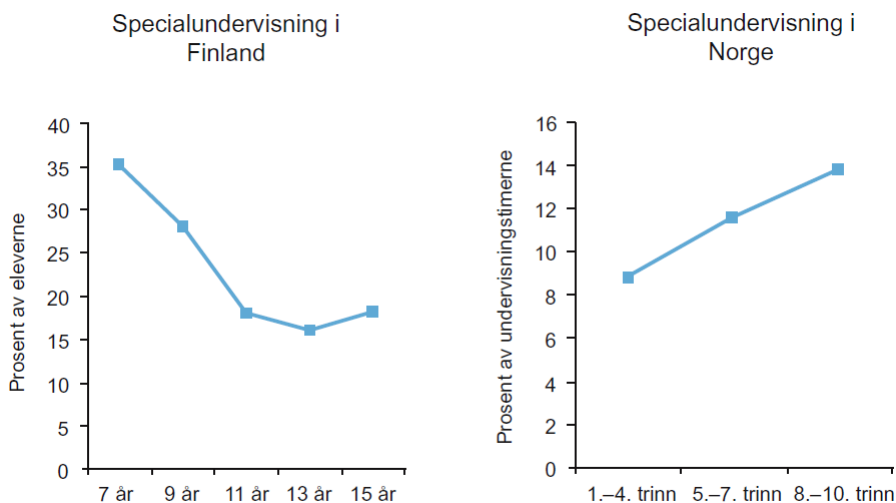
Tidleg innsats og lesevanskar

- Om ein elev får tilrettelagt hjelp med lesevanskar allereie i 1.-3. klasse, kan om lag 80 prosent av dei overvinne vanskane.
- Kjem hjelpa seinare, på trinn 3-5, vil om lag 50 prosent få det same positive utbyttet av tiltaka.
- Etter 5. trinn vil berre om lag 10-15 prosent av elevane få den same effekten av tiltaket.

Kjelde: Høien, T. og Lundberg, I. (2012). *Dysleksi. Fra teori til praksis* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk, s. 249.

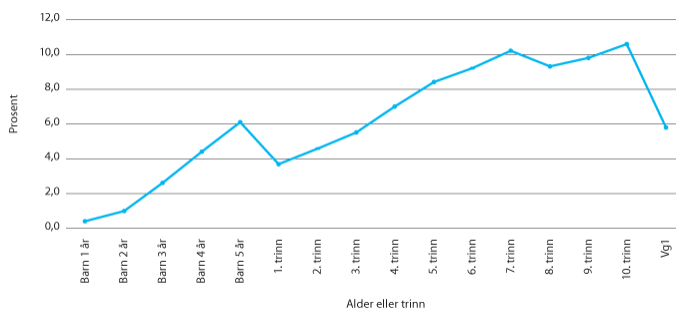
19

19

20

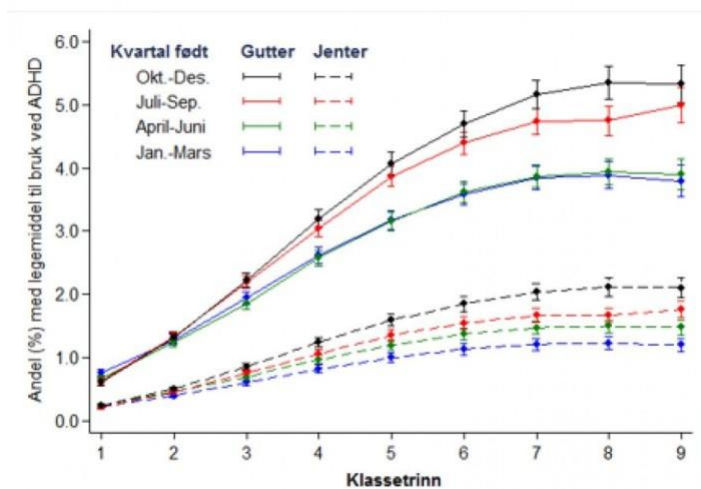
20

Figur 3.1 Andel med spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning fra barnehage til Vg1. 2018/19

21

21

Ø. Karlstad, K. Furu, C. Stoltenberg m.f.: ADHD diagnosis and treatment in relation to children's birth month: Nationwide cohort study from Norway. [Sammendrag](#). Scandinavian Journal of Public Health. 8. mai 2017.

22

22

VG 29.09.2018:

1000 førsteklasseleere [har talt](#), og dommen er knusende: Nesten alle mener elevene har for mye teori og for lite lek på skolen.

23

Tilpassa opplæring - I

- Rammeplan for barnehagen 2017:
 - Innholdet i barnehagen skal vere allsidig, variert og tilpassa enkeltbarnet og barnegruppa.
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020:
 - Tilpasset opplæring gjelder alle elever, og skal i størst mulig grad skje gjennom variasjon og tilpasninger til mangfoldet i elevgruppen innenfor fellesskapet.

24

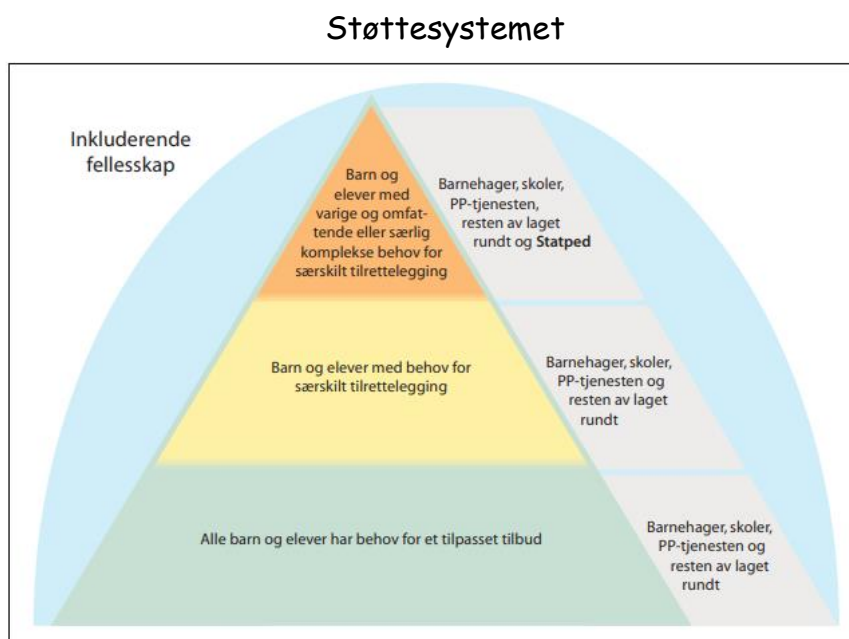
24

Tilpassa opplæring - II

- Opplæringslova § 1-3:
 - Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten.
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020:
 - Tilpasset opplæring er tilrettelegging som skolen gjør for å sikre at alle elever får best mulig utbytte av den ordinære opplæringen. Skolen kan blant annet tilpasse opplæringen gjennom arbeidsformer og pedagogiske metoder, bruk av læremidler, organisering, og i arbeidet med læringsmiljøet, læreplaner og vurdering. Lærerne må bruke et godt faglig skjønn i arbeidet med å tilpasse opplæringen.

25

25

Figur 7.1 Innsats rettet mot tre nivåer av behov

26

26

Læringsmiljøet

Ekkludering

Segregering

Integrering

Inkludering

27

27

Inkludering

Å auke deltaking i aktiviteten
og kulturen i barnehage og
skulen for kvart enkelt individ,
og
å minimalisere ekskluderinga
og segregeringa frå
aktivitetane og kulturen i
barnehagen og skulen.

28

28

Kvifor inkludering?

- Ideologisk grunnlag
 - Sosial rettferd, likestilling, likeverd, fellesskap
- Historisk grunngjeving
 - Vi har prøvd ut mange ulike former for organisering av opplæringa - og har gjort erfaringar.
- Empiriske grunnar
 - Det forskinga seier om verdien av inkludering.
- Juridisk grunnlag
 - Jf. internasjonale avtalar og nasjonale styringsdokument.

29

29

To tilnærmingar til inkluderingsomgrepet

Eindimensjonal

- Inkludering er eitt avgrensa element:
- Plassering, eller
- Fagleg læring, eller
- Fellesskap, eller
- Medbestemming, eller
- Oppløving, eller ...

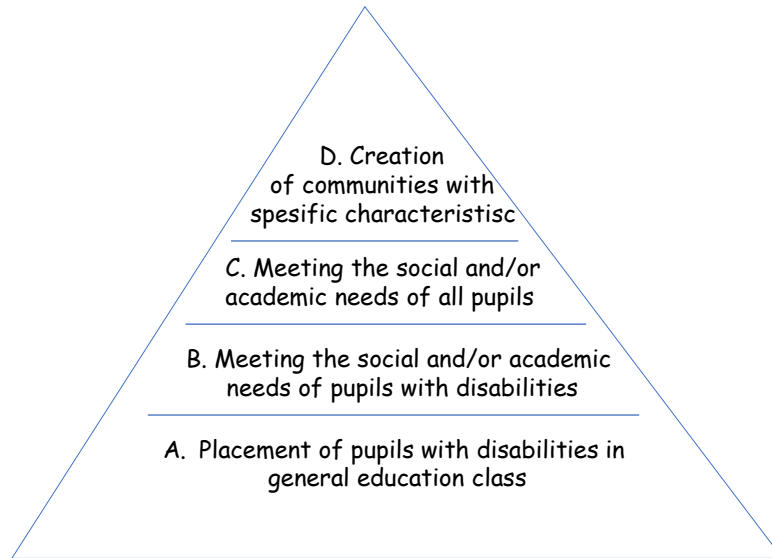
Fleirdimensjonal

- Inkludering inneheld mange ulike element:
- Plassering, og
- Fagleg læring, og
- Fellesskap, og
- Medbestemming, og
- Oppløving, og ...

30

30

Mange ulike forståingar av inkludering

Göransson & Nilholm, 2014

31

31

Dekonstruksjon av omgrepet inkludering

	Felleskap	Deltaking	Medverknad	Utbytte
Stat: Verdi, ideologi, politikk				
Kommune Organisering og vilkår				
Skule Praktisk handling				
Elev Erfaring og oppleving				

A large blue arrow points from the top-right cell (Stat: Utbytte) down to the bottom-left cell (Elev: Erfaring og oppleving), indicating a deconstruction or shift in perspective.

Haug, 2014

32

32

Eit inkluderande læringsmiljø føreset:

- Tett på
- Tidleg innsats
- Tilpassa opplæring
- Eit godt støttesystem